

EAZA mensapen campagne samenvatting

September 2010

www.apecampaign.org

Doel: een significante en duurzame bijdrage leveren aan het bevorderen van het voortbestaan van mensapen en hun leefgebieden.

INHOUD

Overzicht en Doelen	2
Bedreigingen voor mensapen.....	3
Jacht & Handel	3
Verlies van leefgebied	4
Gezondheid & Ziektes	5
Kennismaking met de mensapen.....	6
Gorilla's.....	6
Orang oetans	7
Chimpansee & Bonobos	8
Gibbons	9
Projecten	11
FFI Cao Vit Gibbon NatuurbeschermingsProject.....	11
Kinabatangan Orang-oetan NatuurbeschermingsProgramma	12
Awely Green Caps	13
Dja Biosphere Reserve	14
Meedoen met de campagne	15

OVERZICHT EN DOELEN

Mensapen (zes soorten grote mensapen en 16 soorten gibbons) worden door jacht, ontbossing en ziektes bedreigd. Zonder onze hulp zullen deze karakteristieke en fascinerende dieren uitsterven. Alle mensapen zijn in gevaar, bijna alle soorten zijn reeds als bedreigd of kritiek bedreigd ingeschaald. Voor sommige soorten is urgent handelen noodzakelijk. De Hainan-Gibbon staat met minder dan 20 in de natuur overgebleven individuen aan de rand van uitsterven en van de Cross River gorilla's zijn er nog maar minder dan 400 in het wild.

Wij moeten het overleven en floreren van de mensapen veilig stellen, niet alleen omdat het iconen zijn of omdat we de morele verplichting ertoe hebben.

Tropische bos-ecosystemen zijn essentieel voor mensen, en de daar levende mensapen zijn de hoekstenen van deze ecosystemen. Zij dragen bij aan het behoud van de structuur in het bos en zijn belangrijke zaadverspreiders voor vele plantensoorten.

Hun behoud realiseren is geen gemakkelijke taak, maar we weten dat we echt belangrijke doelen kunnen bereiken, als we de focus op deze dieren en hun leefgebieden kunnen richten.

De EAZA Ape Campaign richt de aandacht op de mensapen, de problemen die ze ondervinden en de urgentie van ons handelen. Met de ondersteuning van de EAZA leden en de deelnemers aan de campagne zullen we werken om de kansen op hun overleven vergroten en de middelen voor duurzame bescherming te creëren.

Als we de mensapen en hun leefgebieden niet kunnen redden, hoe kunnen we de overige natuur dan redden?

Doel van de campagne: een significante en duurzame bijdrage leveren aan het bevorderen van het voortbestaan van mensapen en hun leefgebieden.

Hoofddoelstellingen van de campagne:

1. De bescherming van de leefgebieden verbeteren en het verlies van leefgebied stoppen
2. De jacht op mensapen en de handel in mensapen of hun producten te reduceren
3. Het gedrag van consumenten veranderen, om de druk op mensapen en hun leefgebieden te verminderen
4. 1 miljoen euro verzamelen om een stichting op te richten, die langdurig de bescherming van mensapen kan ondersteunen

De campagne gaat over alle mensapen in de bredere zin van het woord, over de 'grote mensapen' en de 'kleine mensapen', de gibbons dus. We willen onze doelstellingen halen door de aandacht op de problemen te richten die mensapen ondervinden. Daarvoor moeten we de lobbyisten, de beleidsmakers, en iedereen die invloed heeft, van deze problemen op de hoogte brengen en om actie vragen. We moeten geld inzamelen om natuurbehoudprojecten te ondersteunen. En we moeten het hoofdprobleem aanpakken: verlies aan habitat en handel, zowel lokaal als internationaal, en het beheersen van de overdraagbare ziektes, die voor mensapen in de natuur een bedreiging vormen.

De samenwerking met andere organisaties en projecten zal opgezocht en verbeterd worden. Ten eerste, om de campagne zelf te ondersteunen, en ten tweede om de doelen van de campagne te realiseren.

De campagne loopt van 1 oktober 2010 tot 30 september 2011.

BEDREIGINGEN VOOR MENSAPEN

JACHT & HANDEL

Zowel in Afrika als in Zuidoost Azië is de jacht een van de hoofdredenen voor de afname van mensapen populaties. Reden voor de jacht zijn de handel in vlees („bushmeat”) en in mindere mate de handel van jonge dieren als huisdieren of van lichaamsdelen die voor ceremoniële of medische doelen gebruikt worden. Soms wordt er gejaagd als mensapen met mensen in conflictsituaties komen, bijvoorbeeld als mensapen oogsten in plantages die te dicht bij hun leefgebied zijn aangelegd vernielen.

De jacht op mensapen en veel gibbonssoorten is in hun natuurlijk verspreidingsgebied illegaal. In veel landen worden deze wetten echter slecht nageleefd of gemakkelijk omzeild, dus gaat de jacht door.

De handel in „bushmeat” en andere traditionele gebruiken van dode mensapen

„Handel in bushmeat” is de commerciële uitbuiting van populaties wilde bosdieren om hun vlees. Zowel in Afrika als in Zuidoost Azië heeft deze handel enorme omvang. In de meeste gebieden is handel in bushmeat niet meer het gevolg van traditionele jacht van de lokale bevolking, met als doel om zelf genoeg te eten te hebben. Veel jacht op mensapen is illegaal, niet duurzaam en sterk gecommmercialiseerd. Omdat de leefgebieden van de mensapen, met name door houtindustrie, is aangetast, zijn de bossen door aangelegde wegen steeds toegankelijker en meer gefragmenteerd. Beroepsmatige jagers hebben dus gemakkelijke toegang tot de mensapen en zorgen voor continue aanvoer van bushmeat voor de handel. Er zijn goed aangelegde handelswegen vanuit de bossen naar de steden toe en het is niet ongebruikelijk dat hierbij landsgrenzen overschreden worden.

In veel delen van Afrika worden apen gegeten en hoewel mensapen maar een relatief klein aandeel van de totale verhandelde bushmeat zijn, is het voor hun voortbestaan toch een grote bedreiging. Met name omdat deze dieren zich langzaam voortplanten. In het volksgeloof heeft mensapenvlees de reputatie kracht en slimheid te geven. Tevens zorgt het als een soort luxe artikel voor reputatie voor de gastheren die het laten opdienen, omdat het naar verhouding duur vlees is. Lichaamsdelen van mensapen spelen ook een zeker rol in de traditionele medicijnen. De hoge waarde van het vlees en de lichaamsdelen is een sterke prikkel voor de jagers, om door te gaan met hun bezigheid.

Handel in levende mensapen

De handel in levende mensapen is ook een belangrijk thema voor natuurbescherming, zowel de handel in de thuislanden van de dieren zelf, waar mensapen als huisdieren gehouden worden, maar ook de internationale handel. Illegale internationale handel vindt plaats om ze als huisdier te houden, voor particuliere verzamelingen en voor dierentuinen in regio’s zonder desbetreffende wetgeving en handhaving ervan, en waar geen fokprogramma’s ingericht zijn.

In Afrika is de handel in levende mensapen vooral een bijproduct van de handel in bushmeat. Hele groepen mensapen worden gedood om het vlees, de jongen die overleven komen in de handel terecht. In beslag genomen huisdieren worden naar opvanginstellingen gebracht. Slechts enkele van deze dieren kunnen weer terug gebracht worden naar de natuur; ofwel omdat hun habitat niet veilig is, of omdat ze te weinig sociale vaardigheden en kennis van het leven in het wild hebben om in de natuur tussen soortgenoten te kunnen overleven. Ook gaan met deze herintroducties zeer hoge kosten gemoeid, omdat de betreffende dieren erg goed op het leven in het wild moeten worden voorbereid en ook lange nazorg nodig is. Toch blijft herintroductie het doel van veel opvanginstellingen.

In Zuidoost Azië is de handel in orang-oetans als huisdier tot voor kort een heel groot probleem geweest. Tussen 1995 en 1999 zijn meer dan duizend jonge orang-oetans naar Taiwan geëxporteerd. Gelukkig is de handel de laatste jaren afgenomen, maar het blijft nog steeds een lucratieve business. Hoewel de Indonesische wetten orang-oetans en gibbons al 75 jaar officieel beschermen, toont de afname van de populaties, dat de jacht nog steeds doorgaat. Net als in Afrika belanden ook in Zuidoost Azië flinke aantallen in beslag genomen mensapen in opvangstations.

CITES

De internationale handel in wilde dieren is door de 'Convention on International Trade in Endangered Species of wild fauna and flora' (CITES) geregeld. Mensapen staan daarin in Bijlage 1. Dat betekent, dat het voor landen die de conventie hebben ondertekend de import of export van deze dieren illegaal is, behalve in bijzondere gevallen, wanneer bij uitzondering een vergunning voor internationaal transport wordt afgegeven. Alle landen waar mensapen in het wild leven, hebben deze overeenkomst getekend, net als de meeste Europese landen. Echter de illegale handel in bedreigde diersoorten gebeurt in het geheim en is vaak gekoppeld aan andere illegale internationale business.

Ondanks de CITES-controles komt illegale internationale handel nog steeds voor, onder andere belandt vlees van mensapen wel eens in Europa, en worden levende mensapen naar het Midden- en het verre Oosten verhandeld.

VERLIES VAN LEEFGEBIED

Verlies van leefgebied is een van de hoofdredenen voor de bedreiging van mensapen. Hun habitat, tropische bossen, worden gekapt om het tropisch hardhout, veranderd in landbouwgebieden of in dorpen en steden. Als de bomen verdwijnen, verliezen de mensapen hun voedselbronnen en hun veilige leefomgeving. De stukken bos die gespaard blijven, verliezen door de versnippering aan kwaliteit en zijn vaak niet meer vrij van invloeden van buitenaf. Meer wegen door bossen en oprukken van de bevolking betekenen meer jacht, meer verstoring en het inslepen van ziektes.

Populaties mensapen die in kleine bosfragmenten zijn opgesloten, vallen makkelijker ten prooi aan locale rampen, zoals vloed, bosbranden of ziektes. Daarnaast kunnen de dieren niet meer vrijelijk bewegen, wat op den duur aan verlies van genetische variabiliteit door inteelt leidt. Als gevolg daarvan wordt hun genetische fitness verminderd en krimpt de waarschijnlijkheid dat de populatie zich bij een toekomstige verandering in het milieu aan kan passen.

In sommige gevallen hebben bosbouw en zelfs herbebossingsprojecten de kwaliteit van het habitat verder verslechterd. Dit is het geval wanneer niet van oorsprong in dat gebied voorkomende soorten geplant worden, of als monoculturen aangeplant worden die hoge commerciële waarde hebben,

maar voor de lokale fauna waardeloos zijn. De op deze manier ontstane leefomgevingen zijn ongeschikt voor mensapen. Overigens draagt de ontbossing significant bij aan de klimaatverandering en die bedreigt alle soorten primaten, ook ons mensen.

Zij en wij?

In verspreidingsgebieden van mensapen worden akkertjes aangelegd en bomen gekapt, om de behoeften van de lokale bevolking en de consumenten ver weg tegemoet te komen. Zolang mensenpopulaties klein blijven, kunnen hun activiteiten (zoeken naar voedsel, verzamelen van hout, landbouw, veeteelt) duurzaam zijn, en in harmonie met de natuur plaatsvinden. Als grote hoeveelheden mensen inefficiënte methodes toepassen, zoals ‚slash and burn‘ en het houden van grote kuddes runderen, vernielen ze de leefgebieden van mensapen.

Grootschalige commerciële landbouw en boskap brengen aan het bos veel meer schade toe dan kleinschalige lokaal gebruik van het bos. Producten als palmolie en teakhout worden over het algemeen geëxporteerd. Zij brengen de ontwikkelingslanden de hoognodige buitenlandse deviezen. Commerciële landbouw heeft ertoe geleid, dat de natuurlijke leefgebieden van mensapen zijn vervangen door monoculturen zoals reusachtige palmolieplantages en sojavelden. Zij zijn de grondstoffen voor veel producten en biodiesel. Grootschalige boskap zorgt ervoor, dat op de Westerse markt het aanbod aan relatief laag geprijsde meubels van tropisch hardhout en andere producten van hout groot blijft, terwijl de oerbossen verdwijnen.

GEZONDHEID & ZIEKTES

Gezondheid van in het wild levende apen is cruciaal voor hun overleven. Natuurlijk wordt iedereen – aap en mens – wel eens ziek, maar helaas is de frequentie en de ernst van ziektes van onze aapse familie in de natuur sterk toegenomen, mede door activiteiten van de mens. En net als bij mensen is het ook bij mensapen zinvol ervoor te zorgen, dat ze gezond en fit blijven, in plaats van zieke dieren te willen behandelen. Voorkomen is beter dan genezen!

Verlies aan leefgebied en jacht zorgt voor stress bij mensapen. Als gevolg daarvan laat hun immuunsysteem het afweten, en vallen ze gemakkelijker ten prooi aan infecties en ziektes. Sommige soorten ziekten kunnen tussen verschillende diersoorten verspreid worden. Zo weet men inmiddels vrijwel zeker, dat het ebola-virus door vleermuizen op gorilla's en chimpansees werd overgebracht, terwijl ze aten van dezelfde vruchtdragende bomen. Doordat het verspreidingsgebied van Westelijke laaglandgorilla's relatief klein is, is snel een groot deel van de populatie slachtoffer van een infectieziekte. In de Republiek Congo, Gabon en Kameroen is in de laatste jaren 25% van de gorillapopulatie aan Ebola bezweken. Dit virus veroorzaakt interne en externe bloedingen. 90% van de gorilla's die in contact komen met deze ziekte, overlijdt. Hoewel chimpansees ook vatbaar zijn

voor ebola, en ook ziek zijn geworden, verspreidt de ziekte zich bij hen langzamer, en is het door hun grotere verspreidingsgebied niet zo'n groot gevaar voor het voortbestaan van de soort.

Dat mensapen en mensen zo veel op elkaar lijken, bergt ook gevaren. Zij kunnen ons besmetten met ziektes (zoönose), en zij zijn ook vatbaar voor onze ziektes (anthroponose). Indien het immuunsysteem een ziekte in het lichaam waarneemt, kan het tegen de ziekte vechten. Maar als mensen en hun huisdieren in de leefgebieden van mensapen doordringen, stijgt het infectierisico, en tevens komen de apen dan met ziektes in aanraking die ze nog niet eerder hebben meegemaakt. Mensapen zijn zeer vatbaar voor deze, voor hun nieuwe, ziektes. Als mensapen als huisdier gehouden zijn, of in opvangcentra nauw contact met veel mensen hebben, kunnen ze bijvoorbeeld gemakkelijk besmet raken met tuberculose of hepatitis.

Hoop!

Nu er steeds beter bekend wordt welke gevolgen door mensen overgedragen ziektes voor mensapen populaties hebben, kunnen er maatregelen voor het voorkomen van ziekteverspreiding worden getroffen. Deze maatregelen beogen:

- De kwaliteit van de leefgebieden van mensapen te verbeteren, en stressfactoren te reduceren. Daarnaast probeert men natuurlijke grenzen tussen verschillende populaties te creëren, zodat in geval van ziektes de verspreiding langzamer gaat of helemaal voorkomen wordt.
- Het contact tussen mens en mensapen te verminderen, zodat het risico op besmetting kleiner wordt. In het ecotoerisme naar mensapen in het wild zijn hierbij al belangrijke stappen ondernomen. De minimale afstand tussen mens en mensaap werd vergroot, en er wordt meer op gelet dat de toeristen geen gezondheidsrisico voor de apen zijn. Zo mag je bijvoorbeeld niet meer mee naar een groep gorilla's, als je verkouden bent.

Onze kennis omtrent ziektes en hun verspreiding is door nieuw onderzoek op veterinair vlak sterk toegenomen. In sommige gevallen worden inmiddels zelfs al mensapen in het wild door dierenartsen behandeld, waar dit nodig en mogelijk is. Maar dit blijft een echte logistieke, politieke en financiële uitdaging.

KENNISMAKING MET DE MENSAPEN

De EAZA mensapen campagne richt zich op alle leden van de familie 'grote mensapen' (behalve de mensen), en op de familie 'kleine mensapen', waar de gibbons onder vallen.

GORILLA'S

Waar leven gorilla's? Westelijke gorilla's leven in West-Afrika, Oostelijke gorilla's (waaronder de bekende berggorilla's) leven in Centraal Afrika

Hoe groot is een gorilla? Mannetjes worden tot 1,70 lang als ze rechtop staan, en ze wegen ca. 180 kg, vrouwtjes zijn rechtop staand tot 1,50m en wegen 100kg

Hoe oud kan een gorilla worden? De oudste gorilla ooit in een dierentuin is 54 jaar geworden, dat is een stuk ouder dan in het wild.

Hoe leven gorilla's? Normaliter leven ze in harems, dus één volwassen mannetje met meerdere

vrouwtjes en hun nakomelingen.

Zijn gorilla's met uitsterven bedreigd? Oostelijke gorilla's zijn als ,bedreigd' ingeschaald, en Westelijke gorilla's zelfs als ,ernstig bedreigd', hun populaties krimpen.

Er zijn twee soorten gorilla's, de Westelijke gorilla (*Gorilla gorilla*) en de Oostelijke gorilla (*Gorilla beringei*). Van de Westelijke soort zijn er weerom twee ondersoorten de Westelijke laaglandgorilla (*G. g. gorilla*) en de Cross River gorilla (*G. g. diehli*). Ook van de Oostelijke gorilla zijn er twee ondersoorten, de Oostelijke laaglandgorilla (*G. b. graueri*) en de berggorilla (*G. b. beringei*). In Europese dierentuinen worden, met uitzonderingen van twee vrouwtjes Oostelijke laaglandgorilla's in Antwerpen, alleen Westelijke laaglandgorilla's gehouden.

Er bestaat een duidelijk geslachtsdimorfisme, de mannetjes zijn bijna twee keer zo zwaar als de vrouwtjes. Daarnaast kleurt op een leeftijd van 12-13 jaar de rug tot de buitenkant van de dijen bij de mannetjes zilvergrijs. Daarom noemt men deze volwassen mannetjes ook wel ,zilverrug'. Alle volwassen mannetjes krijgen een zilvergrijze rug, niet alleen de dominante leider van een groep. Van alle grote mensapen hebben gorilla's de meest stabiele sociale groepen. De sociale contacten binnen de groep zijn vooral op de zilverrug gericht. Bij berggorilla's gebeurt het vaak dat een volwassen zoon op gegeven moment de plaats van ranghoogste overneemt, maar de oude zilverrug wordt nooit uit een groep gezet. Als er slechts één zilverrug in de groep is en hij komt te overlijden, dan valt de groep uit elkaar en de vrouwtjes sluiten zich bij andere groepen aan.

Berggorilla's leven in de hoge lagen (2200 tot 4000m) van het Virunga Vulkaangebergte. Westelijke gorilla's leven in laaglandbossen, moerassen en bergwouden van zeeniveau tot 1600 m hoogte. Gorilla's zijn planteneters/ herbivoren. Waarschijnlijk hebben Westelijk laaglandgorilla's een voedsel cultuur, waarbij gorilla's aan individuen en volgende generaties doorgeven wat eetbaar is. Werktuigengebruik is onlangs voor het eerst gezien in het wild: een gorilla die een wandelstok gebruikt wanneer hij het water inloopt.

Slechts 20% van de gorilla's leven in beschermde gebieden, waar ze in theorie veilig zouden moeten zijn voor menselijke invloeden en wijzigingen in het leefgebied. De overige 80% zijn door toedoen van menselijke activiteiten ernstig bedreigd. De Westerse laagland gorilla wordt gekenmerkt als ernstig bedreigd. Dit komt door de exponentieel groeiende jacht en sterfte door ziekte (meer dan 90% van de populatie in sommige grote afgelegen gebieden). Deze factoren tezamen worden als oorzaak gezien van de afname van de populatie met meer dan 60% in de laatste 20 tot 25 jaar (één gorilla generatie). In het merendeel van de beschermde gebieden bestaat een groot probleem met stropen en bijna de helft van deze gebieden is hard getroffen door het Ebola virus. Ook de mijnbouw in de Democratische Republiek Congo heeft verstrekende gevolgen gehad voor de leefomgeving van gorilla's en de gorilla populatie. In de Democratische Republiek Congo wordt het mineraal „Coltan“ en ook goud gedolven. Coltan wordt in mobiele telefoons, smart phones en laptops verwerkt.

De drie grootste bedreigingen voor de gorilla's zijn:

- Bushmeat
- Ziekte overdracht (Ebola)
- Vernietiging van leefomgeving door kappen van regenwouden, mijnbouw en houtskoolproductie

Waar leven de orang-oetans? Maleisië en Indonesië (Borneo en Sumatra)

Hoe groot is een orang-oetan? Mannen kunnen tot 1,40m worden, Gewicht 60-90kg, Vrouwen kunnen tot 1,15m worden, Gewicht 40-50kg

Hoe oud kan een orang-oetan worden? De oudste orang-oetan in een dierentuin is 59 jaar geworden

Hoe leven orang-oetans? Semi-solitair, het territorium van een mannetjes orang-oetan heeft overlap met het thuisgebied van meerdere orang-oetan vrouwtjes.

Zijn orang-oetans met uitsterven bedreigd? Borneo orang-oetan: bedreigd, Sumatraanse orang-oetan: ernstig bedreigd, hun populaties nemen af. De grootte van de wilde populatie wordt geschat op: Sumatra 7.000 en Borneo 54.000 dieren

Er zijn twee soorten orang-oetans: de Borneo (*Pongo pygmaeus*) en de Sumatraanse orang-oetan (*Pongo abelii*).

Het woord "Orang Utan" betekent in het Maleisisch "man van het bos". De lokale bevolking noemt deze mensaap echter geen orang-oetan, maar "mawas". Men gelooft dat de lokale bevolking die vroeger in de kustgebieden van Borneo en Sumatra leefde, missionarissen en ontdekkingsreizigers vertelde over "mensen uit het bos, die er wild uitzagen en niet schrijven konden". Ze bedoelden hiermee eigenlijk niet de orang-oetan, maar de mensen die in het bos leefden.

De orang-oetan is het grootst boomlevende dier. Ze zoeken naar voedsel in de bomen, eten hier en bouwen er nesten waarin ze slapen. Het is bekend dat orang-oetans werktuigen gebruiken om aan zeer moeilijk toegankelijke vruchten te komen en om stekelige en doornige vruchten te kunnen hanteren. Ze kunnen bijvoorbeeld bladeren gebruiken als handschoenen om verwondingen door doornen aan hun handen te voorkomen. Dit werktuigengebruik wordt verworven en toont kenmerken van cultuur aangezien zij van populatie tot populatie varieert.

Volwassen orang-oetans brengen het grootste gedeelte van de tijd alleen door. Doordat orang-oetans zo groot en relatief zwaar zijn, zijn ze niet in staat om grote afstanden af te leggen, maar tegelijkertijd moeten ze wel grote hoeveelheden voedsel tot zich nemen. De voedselconcurrentie is dus de reden dat orang-oetans niet in grote sociale groepen samenleven.

Orang-oetans zijn bijzonder kwetsbaar voor uitsterven door de trage voortplanting. Ook is hun populatiedichtheid erg laag, omdat ze grote territoria nodig hebben. Bovendien is hun leefgebied beperkt tot de gebieden van het laagland regenwoud.

De drie grootste bedreigingen voor de orang-oetans zijn:

- Verwoesting van het leefgebied voor het maken van plantages (palmolie)
- Versnippering van het leefgebied (houtkap, vuur)
- Jacht (bushmeat en handel in jonge dieren)

CHIMPANSEE & BONOBOS

Waar leven de chimpansees en bonobo's? West- en Equatoriaal Afrika

Hoe groot kunnen chimpansees en bonobo's worden? Chimpansees worden tot circa. 1m groot;

mannetjes wegen gemiddeld 50kg en vrouwtjes 35kg. Bonobo's zijn iets lichter.

Hoe oud kunnen chimpansees en bonobo's worden? 30 – 40 jaar in de natuur (50-60 in de dierentuin)

Waar leven ze? Chimpansees en bonobo's leven in grote groepen met veel mannen en veel vrouwen; bij de chimpansee (*Pan troglodytes*) zijn de mannen dominant over alle vrouwen; bij de bonobo's (*Pan paniscus*) zijn de vrouwen hoger in rang.

Zijn chimpansees en bonobo's met uitsterven bedreigd? Chimpansee: bedreigd, hun populaties nemen af, geschatte aantal in de natuur: van 172.000 tot 301.000; bonobo's: bedreigd, hun populaties nemen af, geschatte aantal in de natuur: 5.000 – 50.000 dieren.

Er zijn twee soorten in het 'zoologisch geslacht chimpansees': de gewone chimpansee (*Pan troglodytes*) en de bonobo (*Pan paniscus*). De gewone chimpansee wordt vaak als „robuust“ beschreven, in tegenstelling tot de „slanke“ Bonobo. Typisch voor bonobo's zijn het al bij pasgeboren donker gezicht met roze lippen.

Chimpansees en bonobo's leven in tropische regenwouden (primair en secundair), ze leven ook aan de randen van bossen en moerasgebieden. Chimpansees schijnen redelijk goed in licht uitgedunde bossen en struiklandbouwgrond te kunnen leven, wat ze minder gevoelig maakt voor lichte veranderingen in hun leefgebied. Chimpansees en bonobo's worden echter in toenemende mate direct door mensen bedreigd, doordat veel dieren buiten de beschermde gebieden leven.

Wilde chimpansees en bonobo's leven in groepen met meerdere mannetjes en vrouwtjes. Dat betekent dat ze in stabiele gemeenschappen van 40-60 dieren leven. ZE leven in bomen en op de grond. Het grootste gedeelte van de dag brengen ze door met het zoeken naar voedsel. Ze eten hoofdzakelijk vruchten en bladeren en af en toe vlees of insecten. Chimpansees en bonobo's bouwen meestal nesten in de bomen om in te slapen.

In de laatste 30 jaar is de populatie van de chimpansees en bonobo's met 66% teruggelopen. Hun kwetsbaarheid wordt nog verder vergroot door de langzame reproductie. Dit maakt het moeilijk voor de chimpansee of bonobo populatie om zich te herstellen. De redenen voor deze terugloop zijn welbekend, maar er is maar weinig hoop dat de neerwaartse trend zich in de toekomst zal herstellen. Chimpansees en bonobo's zijn door verscheidene factoren, die verbonden zijn met elkaar en elkaar versterken, bedreigd:

- Sterke ontbossing door houtkap en industrieel gebruik (olie en mijnbouw) verstoort hun leefgebied.
- Aangetaste bossen zijn gevoeliger voor bosbranden, omdat de wind en de zon gemakkelijker toegang hebben.
- De gebieden waar houtkap plaatsvindt, zijn gemakkelijker toegankelijk geworden. Hierdoor nemen de jacht op bushmeat en landbouw verder toe (wat wederom tot een sterke versnippering van het leefgebied en hogere jachtdruk leidt).
- Habitatvernietiging leidt tot meer contact met mensen, waardoor de mensapenpopulaties kwetsbaarder worden voor menselijke ziekten. Ook zoönosen (ziekten, die van dier op mensen kunnen worden overgedragen), zoals Ebola, zijn een groot gevaar voor de populaties van mensapen.
- Een aantal populaties wordt ook bedreigd door gewapende conflicten, die resulteren in habitat vernietiging en toegenomen jacht.

Waar leven de gibbons? Tropische en subtropische regenwouden van Noordoost India tot Indonesië, inclusief de eilanden Sumatra, Borneo en Java, en Noordelijk komen ze voor tot Zuid China

Hoe groot worden gibbons? 5-8kg, Siamangs: 12-15kg

Hoe leven gibbons? Paarsgewijs met hun nageslacht

Zijn gibbons met uitsterven bedreigd? Alle gibbon soorten staan op de rode lijst van de IUCN, variërend van kwetsbaar tot kritisch bedreigd.

Er zijn 16 gibbonsoorten, die tot 4 verschillende genera behoren: *Hylobates*, *Nomascus*, *Hoolock* en *Symphalangus*. Het gibbon geslacht *Hylobatus* komt voor van Zuid China (Yunnan) tot West- en Centraal Java, het gibbon geslacht *Nomascus* vindt men in Zuid China (Yunnan), Zuid-Vietnam en ook op het eiland Hainan. De habitat van het geslacht *Hoolock* reikt van Assam in Noordoost India en tot aan Myanmar. Kleine populaties (enige honderden dieren) leven ook in het Oosten van Bangladesh en in Zuidwest China. De siamang (*Symphylangus syndactylus*) is de enige soort van het geslacht *Symphalangus* en leeft in de bossen van Maleisië, Thailand en Sumatra. De helft van de 16 gibbonsoorten kun je in Europese dierentuinen zien.

Gibbons leven in bomen. De manier waarop gibbons zich door de bomen voortbewegen noemt men brachiatie. Ze zwaaien tak voor tak door de bomen, waarbij ze hun linker en rechterarm om en om gebruiken. Ze gebruiken hun handen als haken en nemen niet hun toevlucht tot het gebruiken van de duim. Op topsnelheid kunnen gibbons zich sneller voortbewegen door de boomtoppen dan dat een mens kan lopen. Door hun bijzondere levenswijze zijn gibbons gespecialiseerde verzamelaars geworden. Ze vermijden de concurrentie met andere dieren, door zich te voeden met vruchten en bladeren die aan de dunnere takken hangen, waar andere dieren moeilijk bij kunnen.

Gibbons leven in paren samen met hun nakomelingen. Ze markeren hun territorium door middel van zang, wat ongeveer 10 tot 20 minuten duurt (afhankelijk van de gibbonsoort). Er worden ook andere functies aan het gezang van de gibbons toegeschreven, zoals het aantrekken van partners, verdediging van partners en het versterken van de band tussen een paartje. Bij de meeste gibbon soorten zingen mannetjes en vrouwtjes samen en maken ze indrukwekkende duetten. Gibbon soorten kunnen aan hun gezang gemakkelijk herkend worden, omdat de soort specifieke zangkenmerken geërfd worden.

Vroeger kwamen gibbons in een groot gedeelte van China voor en speelden ze een belangrijke rol in de cultuur. Er zijn mythen die dateren van 150 jaar voor Christus, waarin gibbons zich in mensen kunnen veranderen en honderden jaren kunnen leven. Helaas spelen mensen een rol in de ondergang van deze charismatische soort.

De drie grootste bedreigingen voor de gibbons zijn:

- De illegale handel in huisdieren
- Verwoesting van het leefgebied
- Inteelt

Jonge gibbons zijn als huisdier zeer gevraagd. De band tussen de ouders en hun jongen is zeer sterk en een gibbonmoeder zal haar jong niet vrijwillig afgeven, wanneer ze bedreigd wordt. Dit betekent dat om aan een jonge gibbon te komen, de moeder gewoonlijk wordt doodgeschoten. Het volwassen mannetje loopt ook risico gedood te worden, wanneer hij probeert zijn vrouwtje en jong te beschermen. Omdat gibbons een trage reproductie hebben, is dit een groot probleem.

De versnippering van de bossen heeft ook een grote uitwerking op de gibbon populatie, omdat het dieren hindert in hun migratie. Dit betekent dat ze niet naar nieuwe gebieden kunnen gaan om nieuwe ongerelateerde paartjes te vormen. Het gevolg hiervan is dat er inteelt kan ontstaan, wat schadelijk is voor de individuen en voor het overleven van de gibbons in het totaal.

PROJECTEN

Naast dat de EAZA mensapen campagne bewustwording wil creëren voor de bedreigingen van de mensapen in de natuur, wil deze campagne ook fondsen werven om natuurbeschermingsprojecten gericht op mensapen te ondersteunen. Halverwege 2011 zal er een open uitnodiging naar mensapen natuurbeschermingsprojecten worden gestuurd, waarin ze wordt uitgelegd hoe ze financiële ondersteuning van het EAZA Mensapen Natuurbeschermingsfonds kunnen aanvragen. Meer informatie over het selectie proces, inclusief de deadline voor aanvragen, kunt u in het begin van 2011 op de EAZA website terugvinden.

De projecten die in aanmerking komen voor ondersteuning van het EAZA Mensapen Natuurbeschermingsfonds, moeten in totaal alle mensapen en alle problemen waar de campagne op doelt, afdekken. Wanneer we ons doel om 1 miljoen euro in te zamelen bereiken, kunnen we een belangrijke en meer duurzame bijdrage leveren aan het voortbestaan van de mensapen en hun leefomgeving.

EAZA heeft al vier projecten geselecteerd als voorbeeld van het soort werk dat door het EAZA Mensapen Natuurbeschermingsfonds ondersteund gaat worden.

1. **FFI Cao Vit Gibbon Conservation Project** – houdt zich bezig met de bedreigingen van de van deze zeldzame gibbon in China
2. **Kinabatangan Orangutan Conservation Programme** – werkt aan de lange termijn overleving van de orang-oetans op het Maleisische gedeelte van Borneo
3. **Awely Green Caps** – houdt zich bezig met het probleem van de jacht op en handel in bonobo's in de Democratische Republiek Congo
4. **Dja Biosphere Reserve** – houdt zich bezig met de bedreigingen van chimpansees en gorilla's in Kameroen

FFI CAO VIT GIBBON NATUURBESCHERMINGSPROJECT

Met minder dan 100 individuen over in de wereld, is de Cao Vit gibbon (*Nomascus nasutus*), door de IUCN [2008] als kritiek bedreigd omschreven, en daarmee een van de meest bedreigde primaten van de wereld. Ze hebben dringend ondersteuning nodig om te overleven. Naast ecologisch onderzoek en de directe bescherming van de leefomgeving van de gibbons helpt "Fauna and Flora International" (FFI) de lokale gemeenschappen met het ontwikkelen van biogasinstallaties die werken op varkensmest en brandstofbesparende ovens, om de vraag naar brandhout te verminderen. De winning van brandhout samen met het weiden van vee vormt een belangrijke bedreiging voor de leefomgeving van de gibbon.

Wat doet het FFI Cao Vit Gibbon Natuurbeschermingsproject (FFI CVGCP)?

FFI CVGCP werkt samen met de lokale bosbeheer autoriteiten en lokale gemeenschappen met als doel de bedreigingen voor deze gibbon populatie te verminderen en een zekere mate van onmiddellijke bescherming in het bos te bieden. In Vietnam hebben lokalen autoriteiten toestemming gegeven voor een voorlopig beschermingsgebied en zijn natuurbeschermings-overeenkomsten getekend door de lokale bevolking. In Vietnam en China zijn patrouillegroepen vanuit de lokale gemeenschap opgericht, onder supervisie van de lokale bosbeheer autoriteiten. In Vietnam hebben biodiversiteitonderzoeken, sociaaleconomische onderzoeken en overleg met

belanghebbenden onder leiding van de FFI CVGCP geresulteerd in de oprichting van een 1.600 ha grote gebied (Cao Vit Gibbon Conservation Area) grenzend aan de Chinese grens. In augustus 2009 werd er formele toestemming gegeven om het beschermde gebied voor Cao Vit gibbons met nog eens 6.500 ha te vergroten.

Wat zijn de doelen van het FFI Cao Vit Gibbon Natuurbeschermingsproject?

- Bescherming van de Cao Vit gibbon populatie en zijn habitat;
- Ondersteuning van de lokale gemeenschappen om zo hun afhankelijkheid van natuurlijke hulpbronnen te verminderen en hun leefomstandigheden te verbeteren;
- Door middel van wetenschappelijk onderzoek een beter begrip krijgen van de ecologie van de gibbons;
- Bewustwording creëren bij belanghebbenden over de bedreiging van de Cao Vit gibbon en daarmee het belang van natuurbescherming onderstrepen;
- Het in ere herstellen van het leefgebied van de Cao Vit gibbon; en
- Internationale grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van natuurbehoud.

Hoe passen de doelen van het FFI Cao Vit Gibbon Natuurbeschermingsproject bij de EAZA Mensapen Campagne?

De EAZA Mensapen Campagne wijt de afname van mensapen in het wild aan de volgende drie hoofdpunten toe en wil deze tegen gaan:

1. Vernietiging van habitat
2. Jacht en illegale handel in mensapen
3. Ziekten en gezondheidsproblemen onder mensapen

De doelen van de FFI CVGCP's komen overeen met de doelen van de EAZA Mensapen Campagne, omdat ze de verwoesting en versnippering van belangrijk gibbon habitat tegen gaan. Het project betreft de lokale gemeenschappen bij het verminderen van habitatverstoringen en steunen de verbetering van hun levensomstandigheden. Verder beoogt het project de monitoring van de ecologie in China uit te breiden en zorgt daarmee voor grensoverschrijdende samenwerking tussen China en Vietnam.

KINABATANGAN ORANG-OETAN NATUURBESCHERMINGSPROGRAMMA

De Maleisische staat Sabah, in het Noorden van Borneo, is de woonplaats voor 11.000 orang-oetans (*Pongo pygmaeus morio*) en daarmee een van de belangrijkste plekken voor de bescherming van deze soort. Echter door verlies van habitat en achteruitgang en versnippering van habitat (voornamelijk als gevolg van niet duurzame houtkap en de daarop volgende conversie tot landbouwgrond) zijn de aantallen orang-oetans in Sabah in de laatste 10 jaar dramatisch teruggelopen. Het Kinabatangan Orangutan Conservation Programme (KOCP) bestrijdt de belangrijkste oorzaak van de bedreiging voor het voortbestaan van de orang-oetans in het wild, te weten habitatverlies.

Wat doet het Kinabatangan Orang-oetan Natuurbeschermingsprogramma?

KOCP onderstreept het belang van de instandhouding van levensvatbaar orang-oetan habitat door het duurzaam beheer van de bossen buiten de beschermde gebieden. Daarvoor is het noodzakelijk

om vernieuwende milieubeheerpraktijken te ontwikkelen en deze te koppelen aan de lokale gemeenschappen, om zo op lange termijn overleving van de orang-oetans in Sabah te kunnen waarborgen.

De visie voor dit project omvat twee verschillende niveaus:

1. Lokaal richt KOCP zich op het verkrijgen van inzicht in hoe de orang-oetans kunnen overleven in sterk verarmde bossen en probeert de ecologische integriteit van de Lower Kinabatangan Wildlife Sanctuary te herstellen dat de thuisbasis voor circa 1.000 orang-oetans is.
2. Regionaal en op nationaal niveau is KOCP gericht op het ondersteunen van relevante partners bij de ontwikkeling en invoering van landgebruik strategieën, die rekening houden met de ecologische behoeften van orang-oetans en daarmee hun lange termijn overleving veilig stellen.

Wat zijn de doelen van het Kinabatangan Orang-oetan Natuurbeschermingsprogramma?

1. Het veiligstellen van lange termijn overleving van de orang-oetans in Kinabatangan;
2. Langdurige studie naar de grootste orang-oetan populaties in deze staat; en
3. Beleidsmaatregelen ontwikkelen die het overleven van orang-oetans in onbeschermde bossen zal bevorderen.

Hoe passen de doelen van het Kinabatangan Orang-oetan Natuurbeschermingsprogramma bij de EAZA Mensapen Campagne?

De EAZA Mensapen Campagne wijt de afname van mensapen in het wild aan de volgende drie hoofdpunten toe en wil deze tegen gaan:

1. Vernietiging van habitat
2. Jacht en illegale handel in mensapen
3. Ziekten en gezondheidsproblemen onder mensapen

Recente studies van Hutan hebben bevestigd, dat 65% van de resterende orang-oetan populaties buiten de beschermde gebieden leven (in bossen die worden geëxploiteerd voor houtkap of plantages van acacia of palmolie) wat hun kwetsbaarheid en het risico op achteruitgang van de populatie nog verder vergroot. Deze nieuwe situatie resulteert in meerdere problemen (1) toegenomen conflicten tussen mensapen en menselijke activiteiten; (2) sterke versnippering van de populatie en isolatie bedreigen een goede genenuitwisseling en resulteren in lokaal uitsterven; (3) verhoogde gevoeligheid voor natuurlijke en door mensen veroorzaakte catastrofes. Het is daarom voor de lange termijn overleving van de wilde orang-oetans op Borneo zeer noodzakelijk om het landschapbehoud aan te pakken en om ons te bekommeren om het lot van de orang-oetans buiten de beschermde gebieden.

AWELY GREEN CAPS

Om de natuurbescherming van de bonobo's (*Pan paniscus*) te verbeteren heeft Awely in de Democratische Republiek Congo (DRC) zijn „Green Caps“ Programma opgericht. In het Noordoosten van het land worden bonobo's door vele gevaren bedreigd, zoals de jacht voor bushmeat en de verwoesting van hun leefomgeving.

Wat doet het Awely's Green Caps Programma?

Awely richtte in 2008 zijn "Green Caps" Programma in het Noordwesten van de DRC op, in de provincie Equateur, ten zuiden van de stad Basankusu. Het programma werd in samenwerking met Twycross Zoo en het Franse kledingsbedrijf „Bonobo“ opgezet. Het gebied omvat 12.000 km² dicht oerwoud, Ikela en Lofale, waar de bonobo's in hun natuurlijke, maar onbeschermde omgeving leven. Omdat in deze gebieden enkele van de armste mensen in de wereld leven, wordt bonobovlees zowel door de lokale bevolking gegeten als verkocht op de lokale bushmeat markten en stroomafwaarts in de provinciehoofdstad Mbandaka.

Dit programma wil de afhankelijkheid van de lokale bevolking van de bushmeat handel verminderen. De deelnemers aan het programma komen uit de afgelegen dorpen in het projectgebied en werken samen met jagers, verkopers van bushmeat en lokale autoriteiten. Door educatie en trainingssessies leren deze deelnemers hoe ze aan alternatieve bronnen van inkomsten kunnen komen.

Wat zijn de doelen van het Awely's Green Caps Programma?

- Studie naar de bushmeat handel in de provincie Equateur, DRC (voortdurend);
- Oprichten van economische microprojecten als alternatief voor de bushmeat handel, om zo de druk op de lokale biodiversiteit te verminderen, inclusief de bonobo's;
- De houding jegens bonobo's en de bushmeat handel veranderen, door scholing en de "Bonobo Ambassadeur" regeling; en
- Het opzetten van een veterinaire infrastructuur voor de veehouderij, om zo de fokkerij van de veeteelt te verbeteren en daarmee de afhankelijkheid op bushmeat te verminderen.

Hoe passen de doelen van het Awely's Green Caps Programma bij de EAZA Mensapen Campagne?

De EAZA Mensapen Campagne wijt de afname van mensapen in het wild aan de volgende drie hoofdpunten toe en wil deze tegen gaan:

1. Vernietiging van habitat
2. Jacht en illegale handel in mensapen
3. Ziekten en gezondheidsproblemen onder mensapen

Het hoofddoel van het Awely Green Caps Programma is de bescherming van de rijkdom aan biodiversiteit en bonobo's in het bijzonder. Dit doel kan alleen bereikt worden door de continue samenwerking tussen de lokale autoriteiten en de bevolking, die voor hun overleven afhankelijk zijn van de natuurlijke bronnen van het bos. Om echte alternatieven voor de bushmeat handel te kunnen geven, ontwikkelt Awely economische microprojecten voor deze regio van de DRC.

In het bijzonder heeft het project als doel een veterinaire infrastructuur te bieden, om zo de gezondheid van veeteelt te verbeteren en daarmee de druk op bonobo's te verminderen. Op dit moment is vaccinatie niet of slechts zelden verkrijgbaar, wat leidt tot ontmoedigende verliezen van vee.

DJA BIOSPHERE RESERVE

Het Dja Biosphere Reserve draagt bij aan het duurzaam management van Kameroen's natuurlijke hulpbronnen en zijn biodiversiteit, in het bijzonder van de mensapen, ten voordeel van de inwoners, wilde dieren en ecosystemen van het land. Omdat de lokale bevolking rond het Dja Biosphere Reserve (DBR) van minder dan 1\$ per dag moet rondkomen, is de illegale jacht op de ernstig bedreigde westelijke laaglandgorilla (*Gorilla gorilla gorilla*), en bedreigde chimpansee (*Pan troglodytes troglodytes*) samen met andere soorten een groot probleem in de regio.

Wat doet het Dja Biosphere Reserve Project?

Dit project is gevormd vanwege de noodzaak (op aanwijzing van de lokale gemeenschappen) om de vraag naar inkomsten genererende activiteiten aan te pakken om de niet duurzame bushmeat jacht te vervangen. Het doel van het project is om minimaal 35 gemeenschappen ten noorden en ten oosten van het Dja Biosphere Reserve te helpen, om zo veilig te stellen dat hun levensonderhoud samengaat met een afname van de impact van niet-duurzame activiteiten in de regio, met name de illegale jacht op mensapen.

Wat zijn de doelen van het Dja Biosphere Reserve Project?

De hoofddoelen zijn:

- Het doen van wetenschappelijk onderzoek;
- Het implementeren van duurzaam jacht management en het stropen tegen gaan samen met de lokale bevolking;
- Het bevorderen van lokale ontwikkelingen en het onderzoeken van alternatieve bronnen van inkomsten;
- Het geven van educatie op het gebied van natuurbescherming;
- De bescherming van de mensapen in bosmanagement te integreren; en
- het ondersteunen van de wetshandhaving en anticorruptie programma's

Hoe passen de doelen van het Dja Biosphere Reserve Project bij de EAZA Mensapen Campagne?

De EAZA Mensapen Campagne wijt de afname van mensapen in het wild aan de volgende drie hoofdpunten toe en wil deze tegen gaan:

1. Vernietiging van habitat
2. Jacht en illegale handel in mensapen
3. Ziekten en gezondheidsproblemen onder mensapen

Het hoofddoel van het Dja Biosphere Reserve project is het voorkomen van stropen en daarom past het bij de doelen van de EAZA Mensapen Campagne. De belangrijkste uitdagingen in deze regio kunnen als volgt omschreven worden:

- De deelname van de inwoners van het bos rond de noordelijke en oostelijke gebieden van de Dja Biosphere Reserve aan programma's, initiatieven en instituties die hun leven beïnvloeden, is erg beperkt;
- Het begrijpen van ecologische processen en onderlinge relaties tussen deze processen en menselijke activiteiten is beperkt door de afwezigheid van blootstelling aan nieuwe ideeën, alternatieve perspectieven, wetenschappelijke ontdekkingen en een bredere kijk op de bescherming van ecosystemen; en
- Het op een niet duurzame manier verkrijgen van wilde dieren wordt veroorzaakt door de afwezigheid van alternatieven en er zijn aanwijzingen dat de inwoners van het bos, beseffend dat sommige soorten zeldzamer worden, geïnteresseerd zijn om deze alternatieven te gaan verkennen.

Dit project pakt daarom kwesties aan die in andere natuurbehoudprojecten in deze regio tot nu toe onderbelicht zijn gebleven, wat nadelig op de impact van deze projecten gewerkt heeft. Voorbeeld zijn: effectief communiceren, het begrijpen van de behoeften van de lokale gemeenschappen, bedenkingen en beperkingen om praktische en duurzame oplossingen te ontwikkelen.

Wanneer u een instituut vertegenwoordigt welke EAZA lid is, dan kunt u het formulier gebruiken dat op de campagne website staat, om u als officiële campagne deelnemer aan te melden. Van deelnemende leden wordt minimaal verwacht dat ze activiteiten organiseren waarmee ze bewustwording van de campagne doelstellingen bij de bezoekers creëren. We hopen ook, dat alle deelnemers geld gaan inzamelen voor het EAZA Mensapen Natuurbeschermingsfonds en **“The 3333 Challenge”**, aannemen.

De EAZA mensapen campagne heeft als doel om 1 miljoen euro in te zamelen, waardoor het EAZA Mensapen Natuurbeschermingsfonds opgezet kan worden waardoor ons de mogelijkheid gegeven wordt om langdurige financiële ondersteuning te geven aan verschillende projecten. Dit is een ambitieus doel, maar als 300 instituten of individuen 3,333 euro kunnen werven dan wordt het doel gehaald.

Zoals gewoonlijk bij EAZA campagnes worden er certificaten uitgereikt aan instituten die de fondsenwervingdoelen behalen. Individen en teams worden ook uitgenodigd om de uitdaging van de **“The 3333 Challenge”**, aan te nemen. Ook zij kunnen in aanmerking komen voor een certificaat.

Voor de EAZA Mensapen Campagne worden de volgende prijzen uitgereikt:

3.333,- € – Bronzen Award

6.666,- € – Zilveren Award

9.999,- € – Gouden Award

Het is belangrijk voor de deelnemers om volledige ondersteuning van hun management te hebben. Daarom vragen wij dat, hoewel het online formulier moet worden ingevuld door de persoon die het belangrijkste aanspreekpunt voor de campagne wordt, een begeleidende brief van de directeur of CEO van het instituut wordt ingestuurd, per fax of per mail.

Alle deelnemers krijgen een password, zodat ze toegang hebben tot de campagne materialen via de campagne website.